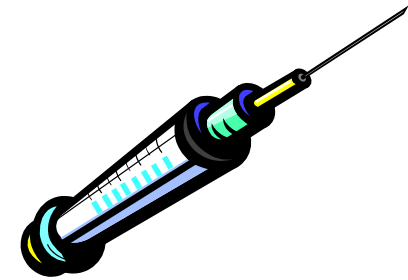

Trestní odpovědnost ve zdravotnictví

Postavení zdravotnických pracovníků v trestním řízení
Trestní řízení proti lékařům

Tomáš Vojtíšek
Ústav soudního lékařství LF MU

Lékař (zdravotnický pracovník)

SVĚDEK

OBVINĚNÝ

ZNALEC

Zák. č. 95/2004 Sb., č. 96/2004 Sb.

Povinná mlčenlivost ve zdravotnictví

Lékař jako „svědek“

- Podání vysvětlení dle § 61 odst. 1 zákona o Policii ČR č. 273/2008 Sb.
- Podání vysvětlení dle § 158 odst. 3 písm. a) tr. řádu
- Výslech svědka dle § 97 tr. řádu
- *(OSŘ, SŘ...)*
- **NE v případě ...státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti...**

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- Do 14. 5. 2007 – zák. č. 20/1966 Sb.
- ...zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dověděl v souvislosti s výkonem svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděluje se souhlasem ošetřované osoby nebo kdy byl této povinnosti zproštěn **nadřízeným orgánem v důležitém státním zájmu...**

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- Do 31.3.2012
- Zdravotnický pracovník je povinen: zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dověděl při výkonu svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděluje se souhlasem ošetřované osoby...
Povinností mlčenlivosti není zdravotnický pracovník vázán v rozsahu nezbytném pro obhajobu v trestním řízení a pro řízení před soudem nebo jiným orgánem...

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- **Od 1. 4. 2012 Zákona o zdravotních službách - § 51**
- **...zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb...**

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- **Porušením mlčenlivosti není sdělování údajů:**
  - v rámci návaznosti péče
  - po zproštění mlčenlivosti pacientem
  - podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů (ex lege)
  - pro potřeby trestního řízení způsobem stanoveným právními předpisy upravujícími trestní řízení

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- **Dále není porušením mlčenlivosti:**
  - **obrana při právním sporu s pacientem v trestním, civilním, správním a rozhodčím řízení**
  - **řízení před komorou**

Prolomení povinné mlčenlivosti

- **PASIVNÍ**
- **AKTIVNÍ**

Pasivní prolomení povinné
mlčenlivosti

Velká novela - souhlas soudce

- § 8 trestního řádu
- (1) Státní orgány, právnické a fyzické osoby jsou povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožádáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů
- (5) Nestanoví-li zvláštní zákon podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat informace, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, lze tyto informace pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce.

Ústavní soud I. 321/06

- *Právo na ochranu soukromého života je nezadatelným lidským právem, které bezpochyby zahrnuje, mimo jiné, právo fyzické osoby rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popřípadě v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným. K omezení takového práva lze nicméně přikročit za účelem ochrany základních práv jiných osob, anebo za účelem ochrany veřejného zájmu, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku. Přitom je třeba dbát, aby bylo dosaženo co nejširšího uplatnění obou chráněných hodnot.*

Ústavní soud I. 321/06

- Ve vztahu k mlčenlivosti založené § 55 odst. 2 písm. d) zákona o péči o zdraví lidu je nutné informace pro trestní řízení vyžadovat postupem podle § 8 odst. 5 trestního řádu

Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

- **Porušením mlčenlivosti není sdělování údajů pro potřeby trestního řízení způsobem stanoveným právními předpisy upravujícími trestní řízení**
- ***Od 1. 4. 2012 se aplikuje § 8/5 nebo § 8/1 tr. ř.?***

II. ÚS 2499/14

II. ÚS 2050/14

Trestní řád § 114

- **§ 114 Prohlídka těla a jiné podobné úkony**

- (1) Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka těla prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví.
- (2) Je-li k důkazu třeba provést zkoušku krve nebo jiný obdobný úkon, je osoba, o kterou jde, povinna strpět, aby jí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev nebo u ní provedl jiný potřebný úkon, není-li spojen s nebezpečím pro její zdraví. **Odběr biologického materiálu, který není spojen se zásahem do tělesné integrity osob, již se takový úkon týká, může provést i tato osoba nebo s jejím souhlasem orgán činný v trestním řízení. Na požádání orgánu činné v trestním řízení může tento odběr i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného provést lékař nebo odborný zdravotnický pracovník**

Trestní řád § 114 - pokračování

- (3) Je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba, o kterou jde, povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění.
- (4) Nelze-li úkon podle odstavců 1 až 3 pro odpor podezřelého nebo obviněného provést a nejde-li o odběr krve nebo jiný podobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity, je orgán činný v trestním řízení oprávněn po předchozím marné výzvě tento odpor překonat, policejní orgán potřebuje k překonání odporu podezřelého předchozí souhlas státního zástupce. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu
- (5) O povinnosti podle předchozích odstavců je třeba onu osobu poučit s upozorněním na následky nevyhovění (§66), podezřelý nebo obviněný se poučí také o možnosti postupu podle odstavce 4

Trestní řád § 114 - sporné otázky

- Porušení zásady zákazu sebeobviňování? (*nemo tenetur se ipsum accusare*)
- Pl. ÚS 30/2010

Zákon o Policii ČR č. 273/2008 Sb.

- pátrání po hledané či pohřešované osobě - možno sdělit dobu a místo ošetření
§ 68 odst. 3 písm. b)
- při zjišťování totožnosti neznámé mrtvoly má Policie ČR právo na informace ze zdravotnické dokumentace
§ 68 odst. 5

PASIVNÍ prolomení povinné mlčenlivosti vůči orgánům činným v trestním řízení

Podmínka prolomení	Právní norma
souhlas pacienta nebo jeho zákonného zástupce se sdělením informací <i>(nikoliv příbuzných - např. u zletilého pacienta v bezvědomí)</i>	51 odst. 2 písm. b) zák. č. 372/2011 Sb.
předchozí souhlas soudce v trestním řízení	8 odst. 5 trestního řádu
pátrání po hledané či pohřešované osobě - možno sdělit dobu a místo ošetření (nikoliv dg.)	68 odst. 3 písm. b) zák. o Policii ČR č. 273/2008 Sb.
při zjišťování totožnosti neznámé mrtvoly má Policie ČR právo na informace ze zdravotnické dokumentace	68 odst. 5 o Policii ČR č. 273/2008 Sb.

**Aktivní prolomení povinné
mlčenlivosti**

Oznamovací povinnost vůči PČR

- § 86 odst. 1 písm. g) ZZS
- Lékař provádějící prohlídku těla zemřelého neprodleně informuje Policii ČR, jde-li o:
  1. podezření, že úmrtí bylo způsobeno tr. činem nebo sebevraždou,
  2. zemřelého neznámé totožnosti
  3. úmrtí, ke kterému došlo za nejasných okolností

Nepřekážení tr. činu

§ 367 tr. zák.

- **Překazit (jiný připravuje nebo páchá):**
  - vražda
  - zabití
  - těžké ublížení na zdraví (§ 145 tr. zák.)
  - znásilnění
  - pohlavní zneužívání
  - týrání svěřené osoby
  - ...

Neoznámení tr. činu § 368 tr. zák.

- **Oznámit (jiný spáchal):**

- vražda

- těžké ublížení na zdraví dle § 145 tr. zák.

- týrání svěřené osoby dle § 198 tr. zák.

- (ne dle § 199 tr. zák.!)

- ...

Trestní řád - § 8

- (4) Plnění povinností podle odstavce 1 lze odmítnout s odkazem na povinnost zachovávat tajnost utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem nebo státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti; to neplatí,
- a) jestliže osoba, která tyto povinnosti má, by se jinak vystavila nebezpečí trestního stíhání pro neoznámení nebo nepřekážení trestného činu, nebo
- b) při vyřizování dožádání orgánu činného v trestním řízení o trestném činu, kde dožádaná osoba je současně oznamovatelem trestného činu.
- Za státem uznanou povinnost mlčenlivosti se podle tohoto zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen zákonem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě zákona.

V čem je problém?

- Právní kvalifikace trestných činů proti zdraví (§ 145 – 148 tr. zák.) je velmi složitá a přísluší **zásadně** orgánům činným v trestním řízení
- Oznamovací povinnost je však pouze u úmyslného způsobení těžké újmy na zdraví
- Jak se s tím má vypořádat lékař?

Aktivní prolomení povinné mlčenlivosti vůči orgánům činným v trestním řízení

	Předmět prolomení	Právní norma
Živé osoby	povinnost překažení či oznámení taxativně vyjmenovaných trestných činů	367 + 368 tr. zák.
	ztráta zdravotní způsobilosti držitele zbrojního průkazu – povinnost zaslat nový posudek o zdravotní způsobilosti příslušnému útvaru policie	20a odst. 3 zák. č. 119/2002 Sb. o střelných zbraních a střelivu
Zemřelí	povinnost oznámit úmrtí v souvislosti s jakýmkoliv trestným činem, sebevraždu, neznámou mrtvolu a úmrtí za nejasných okolností	86 odst. 1 písm. g) ZZS

Lékař jako obviněný

Zásada subsidiarity trestní represe

- § 12 odst. 2 tr. zák.
- Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu
- Zák. č. 220/1991 o České lékařské komoře...

Neposkytnutí pomoci § 150 tr. zák.

- **§ 150 Neposkytnutí pomoci**

- (1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

Problémové okruhy:

Škodlivý následek (NS ČR 2 Tzn 72/97)

Nebezpečí pro sebe nebo jiného

NS 2 Tzn 72/97

- **I. Trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 tr. zák. lze spáchat z hlediska jednání jako znaku objektivní stránky jeho skutkové podstaty jak konáním, tak i opomenutím ve smyslu ustanovení § 89 odst. 2 tr. zák. Např. opomenutím lékaře, záležejícím v nedostatečném vyšetření poškozeného, který zemřel na následky zranění, jež v důsledku tohoto pochybení v poskytnuté péči nebylo zjištěno a léčeno.**

NS 2 Tzn 72/97 - pokračování

- **II. Jestliže lékař při výkonu služby neposkytne osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, potřebnou pomoc, připadá jeho trestní odpovědnost za trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 odst. 2 tr. zák. v úvahu pouze tehdy, jestliže z jeho opomenutí (§ 89 odst. 2 tr. zák.) zaviněně nevznikly žádné následky na životě nebo na zdraví poškozeného. Pokud vznikly, je takový pachatel trestně odpovědný v závislosti na formě zavinění podle ustanovení o poruchových trestných činech proti životu a zdraví uvedených v § 219 až § 224 tr. zák.**

Neposkytnutí pomoci - ohrožení

- **Zákon o zdravotních službách § 50 odst. 1 písm. b)**
- **Zdravotnický pracovník má právo ...neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo při jejich poskytování k přímému ohrožení jeho života nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví.**

§ 143

Usmrcení z nedbalosti

- (1) Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že *porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.*

Pojem „lege artis“

- § 11 odst. 1 zák. č. 20/1966 Sb.
- Zdravotní péči poskytují zdravotnická zařízení státu, obcí, fyzických a právnických osob v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy...
- Čl. 4 Úmluvy: Jakýkoliv zákrok v oblasti zdravotnictví se musí provádět v souladu s profesními standardy

Nejvyšší soud ČR, 7Tdo 219/2005

- *Chyba v diagnóze bez dalšího neznamená postup non lege artis, který představuje porušení povinnosti lékaře poskytovat zdravotní péči v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy. Naproti tomu, pokud nesprávná diagnóza spočívá v závažném porušení lékařských postupů při jejím určování (např. tím, že lékař bezdůvodně nevyužije dostupné diagnostické metody), jde zpravidla o postup non lege artis, který za splnění dalších podmínek odůvodňuje závěr o trestní odpovědnosti lékaře...
Postup lékaře je přitom třeba hodnotit ex ante, tedy na základě informací, které měl v době rozhodování.*
- *V trestněprávní nauce se běžně považuje za porušení "lege artis", pokud lékař při výkonu svého povolání nedodrží rámec pravidel vědy a medicínských způsobů a to **v mezích daných rozsahem svých úkolů podle pracovního zařazení i konkrétních podmínek a objektivních možností.***

Problém „lege artis“

- Zákon o zdravotních službách
§ 4 odst. 5
- Náležitou odbornou úrovní se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, **s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.**
- **Ústavní soud Pl. ÚS 1/2012**
(ústavnost nové definice „lege artis“)

Diskuze v ČLK 2015 (Tempus medicorum)

- ...je nepochybně povinností znalce vycházet ze zákonné definice pojmu lege artis...
- ... je povinností znalce zhodnotit konkrétní podmínky a objektivní možnosti, které lékař při poskytování lékařské péče měl...
- ...pokud je nezná, nemůže náležitou odbornou péčí hodnotit...

Diskuze v ČLK 2015 II

- ...pokud soudní znalec konkrétní podmínky a objektivní možnosti, které jsou součástí zákonné definice lege artis, **hodnotit odmítá**, pak nemůže hodnotit, zda postup byl, či nebyl lege artis, a **neměl by se znalecké činnosti věnovat...**

Diskuze v ČLK 2015 III

- ...posoudit konkrétní podmínky a objektivní možnosti na daném pracovišti v dané situaci vyžaduje čas a součinnost vedení příslušného pracoviště i všech lékařů a vedoucích pracovníků...
- ...tyto otázky samozřejmě **nemůže rozhodovat soud**, neboť jde o otázky vysoce odborné..."

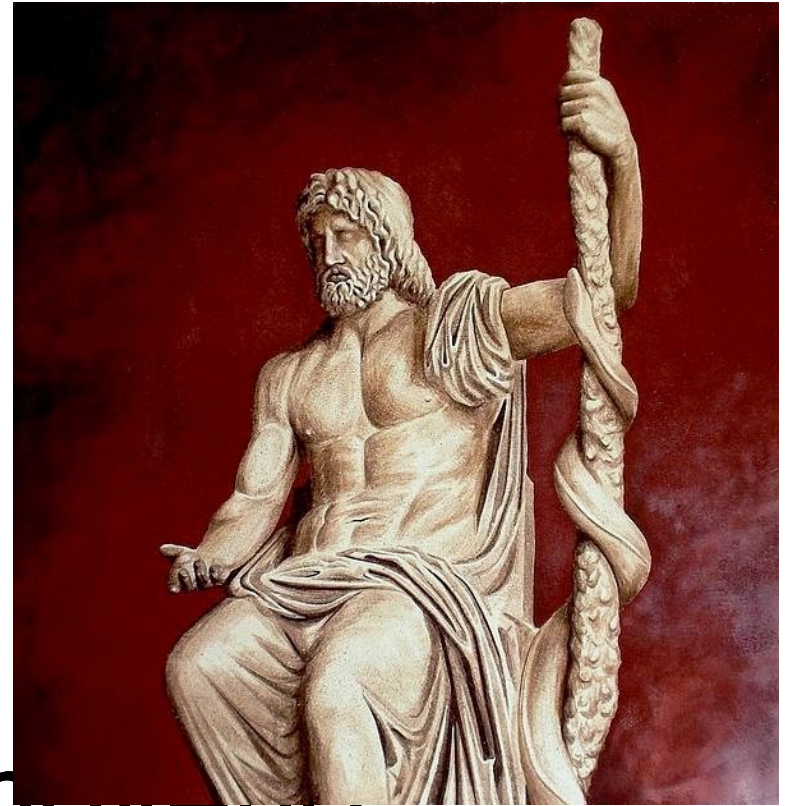

Jak postupovat v praxi?

- ...Znalec může též navrhnout, aby byly jinými důkazy napřed objasněny okolnosti potřebné k podání posudku... (§ 107 odst. 1 TŘ in fine)
- ...Znalec se ve svém posudku nemůže opírat o zjištění, které sám učinil na místě činu... (37/84)
- ...Znalci nepřísluší provádět hodnocení důkazů a řešit právní otázky (§ 107 odst. 1 TŘ)

Skutková nebo právní otázka?

- *Zhodnocení postupu z hlediska, zda byl či nebyl lege artis, zásadně nepřísluší právníkům, ale odborníkům v medicíně (Těšinová J. a kol. Medicínské právo, 2011)*
- *Závěr, zda zdravotnické zařízení (ne)postupovalo v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy, je závěrem právním, a tudíž v kompetenci nezávislého soudu. Znalecký posudek může být jen skutkovým podkladem (nejčastěji jedním z více podkladů) pro tento právní závěr o postupu (non) lege artis (III.ÚS 2253/13 ze dne 9. 1. 2014)*

Recentní návrh nového
zákona zejména z pohledu
zdravotnictví

Předpoklady k funkci znalce

- Právní nárok na jmenování...
- Odborná způsobilost (osvědčení profesních komor - ČLK)
- Délka aktivní odborné praxe 10 let (Slovensko 7 let – riziko znalecké turistiky?) **5 let**
- Moderační právo MSp – prominutí některé z podmínek pro jmenování

Vstupní zkouška

- Obecná část – znalosti právních předpisů souvisejících se znaleckou činností – obligatorně Justiční akademie (3 000,- Kč)
- Zvláštní část (odborná) – schopnost vypracovat znalecký posudek a odborné znalosti (5 000,- Kč)

Odpovědnost znalce

- Jasně deklarovaná odpovědnost znalce za újmu způsobenou v souvislosti s výkonem znalecké činnosti
- **Povinné pojištění**
- Neřešená (neřešitelná) problematika znalců s minimem znaleckých posudků
- Absence pojištění u znalců „ad hoc“

Novinky

- **Zásada úplnosti, pravdivosti a přezkoumatelnosti**, ale:
ne všeobecně použitelné povinné **náležitosti** (např. uvedení nejméně dvou použitých nezávislých znaleckých metod a jejich **odůvodnění**, použití příloh posudku apod.)
- **Evidence posudků** (veřejná x neveřejná)
- ~~Povinný~~ **možný přezkum** správnosti posudků (3/5 let)
- Elektronický znalecký posudek

Přechodná ustanovení

- **Platnost** dosavadních oprávnění 5 let
- Během tohoto období je zvláštní část zkoušky považována za splněnou
- **Povinnost znovu absolvovat obecnou část vstupní zkoušky** (znalecké minimum)
- Projev zájmu o výkon znalectví nebo přesun transakčních nákladů na znalce (důvodová zpráva: jednorázový příjem 30 mil. Kč)?

Odměňování znalců

- ~~100 – 350, Kč/hod.~~ a stále rozmezí?
- **300 – 550,- Kč/hod.**
- **Zdravotnictví 400 – 650,- Kč/hod.**
- **Znalecké ústavy 500 – 750,- Kč/hod.**
- Náhrada za ztrátu času 300,- Kč
- Paušální odměna (pitvy) – bez dalšího převzetí slovenské úpravy

Změna trestního řádu

- **§ 128 c.k. trestního řádu č. 119/1873 ř.z.:** Ohledání a otevření mrtvého těla mají předsevzítí dva lékaři, z nichž jeden může být ranhojič.
- **§ 105/4 tr. ř. :** Dva znalce je třeba přibrat vždy, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly.
- **Obligatorní přibírání dvou znalců se ruší**
- DZ: postačí jeden
- Stanovisko soudnělékařské společnosti www.soudnilekarstvi.cz ze dne 25.2. 2018

Změna občanského soudního řádu

- **§ 127a:** zrušení možnosti předložit vlastní znalecký posudek účastníkovi řízení, pokud s tím nebude souhlasit protistrana

Diskuze ?